

Til Landbruks- og matdepartementet
Norsk bonde- og småbrukarlag
Norges bondelag

Innspill til årets jordbruksoppgjør fra ForUM.

Forum for utvikling og miljø (ForUM) er en nettverksorganisasjon for mer enn 50 norske organisasjoner som er engasjert i matproduksjon, klima, miljø, utvikling, fred og menneskerettigheter. Sammen har vi en betydelig kunnskap om disse temaene. Vår visjon er en demokratisk og fredelig verden, basert på rettferdig fordeling, solidaritet og menneskerettigheter i tråd med bærekraftsmålene.

Med dette som utgangspunkt tillater vi oss å komme med innspill til årets jordbruksoppgjør på tre prioriterte områder: **bondens økonomi, klimasmart landbruk og naturmangfold.**

De tiltakene vi trekker fram og mener bør prioriteres har som konsekvens at landbrukets multifunksjonalitet må synliggjøres sterkere. Leveranser av samfunnstjenester må fellesskapet være villige til å betale for og det bør vises særskilt. Det styrker den generelle verdsettingen av jordbruket og det åpner også for et system som er lettere å tilpasse internasjonale avtaler ved at betalingen da går i "Grønn boks".

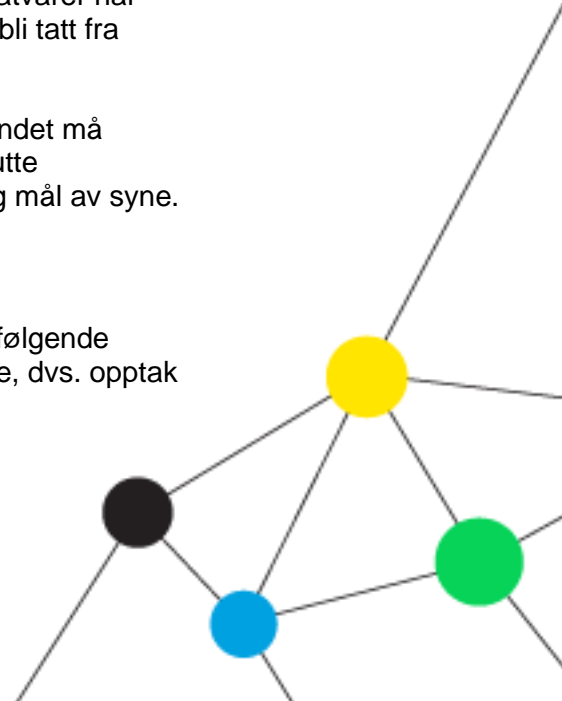
1. Bondens økonomi

Jordbruket er selve grunnlaget for vår matforsyning og har innvirkning på nær sagt alle bærekraftsmålene, men har blitt liggende etter i inntektsutviklingen. Bevissthet og kunnskap om at jordbruket ikke bare produserer mat, men også andre livsviktige goder til fellesskapet, må heves og honoreres. Sterk prisstigning på flere innsatsfaktorer den siste tiden har gitt store økonomiske tilleggsutfordringer. Spesielt er det en stor utfordring at prisen på matvarer har økt vesentlig uten tilsvarende økte inntekter til bøndene. Makta må bli tatt fra matvarekjeden og gitt tilbake til bøndene.

For å sikre matproduksjon og pleie av kulturlandskapet over hele landet må merkostnadene kompenseres i tillegg til et generelt inntektsløft. Akutte utfordringer må ikke føre til at man mister langsiktige utfordringer og mål av syne.

2. Agroøkologi

Vår tids største globale utfordring er utslipp av klimagasser med påfølgende klimaendringer. Jordbrukets matproduksjon er basert på fotosyntese, dvs. opptak

av CO₂ fra lufta. Jordbruket, og hele landbruket, kan avhjelpe klimautfordringene ved å redusere egne klimagassutslipp, men også ved å binde karbon i jord.

Agroøkologi er en tilnærming til landbruket der landbruket i størst mulig grad skal basere seg på naturens egne økosystemer. Svekkelsen av naturmangfoldet er en like stor global krise som klimakrisa. Agroøkologi vil bidra til bevaring av biologisk mangfold i tillegg til fordeler for klima og miljø.

Tre tiltaksprogram er vedtatt, men har så langt fått for liten oppmerksomhet. De må derfor løftes fram og styrkes gjennom jordbruksavtalens virkemiddelapparat.

a) Landbrukets klimaavtale - Klimasmart landbruk

I dette programmet er det inngått en forpliktende avtale mellom landbruket og myndighetene om tiltak som har et betydelig potensial. I jordbruksavtalen må virkemiddelbruken forsterkes slik at oppfølging i praksis kan intensiveres.

Landbruket har kommet svært langt i å utvikle en «klimakalkulator» som kan hjelpe bonden til å gjøre klimasmarte valg. Det er også utdannet veiledere for bruk av klimakalkulatoren. Allikevel tas verktøyet i bruk i for liten grad. Vi tror at det i hovedsak skyldes at virkemiddelapparatet ikke i tilstrekkelige grad er innrettet mot å understøtte de endringene som bruk av klimakalkulatoren vil føre til i praksis.

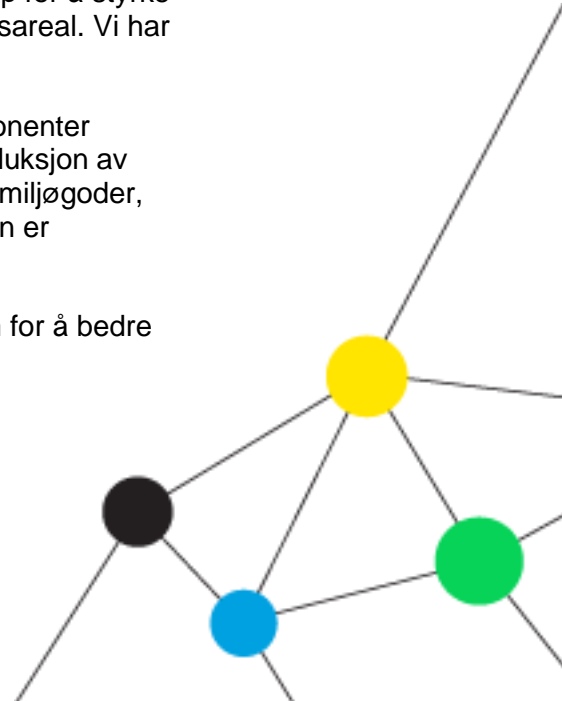
For den enkelte bonde vil praktisk oppfølging av de råd som gis kunne føre til en risiko for et dårligere driftsresultat. Virkemidlene må derfor utformes slik at klimasmarte valg sikrer inntjeningsmuligheter.

b) Jordhelse programmet.

I Meld. St. 40 (2020–2021) *Mål med mening – Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030* blir det vist til behov for mer kunnskap for å styrke arbeidet med jordkvalitet, jordhelse og bærekraftig bruk av jordbruksareal. Vi har allerede mye kunnskap som kan anvendes i praksis.

God jordhelse betyr at jordas fysiske, kjemiske og biologiske komponenter fungerer sammen så gunstig som mulig. Jord er grunnlaget for produksjon av mat og biomasse. Men jord med god jordhelse leverer også viktige miljøgoder, også kalt økosystemtjenester. Rensing av vann og lagring av karbon er eksempler på det.

Den 28. februar 2020 presenterte Landbruksdirektoratet et program for å bedre jordhelsen, der det bla står:

«Driftspraksis i jordbruket har stor innvirkning på jordstruktur, jordliv og innhold av organisk materiale. Den nye kunnskapen om samspillet mellom planter og mikroliv kan også potensielt få stor innvirkning på driftspraksis, dersom en ønsker å legge større vekt på jordhelse. Ideelt bør jorda forstyrres minst mulig, og ha mest mulig grønt og levende plantedekke størst mulig del av året. I praksis må flere hensyn avveies. Arbeidsgruppa har pekt på en rekke aktuelle kunnskapsbehov, både når det gjelder grunnleggende problemstillinger rundt jordlivets betydning og praktiske løsninger for en mer jordhelsevennlig jordbrukspraksis. Tiltak som kan gjennomføres på kortere sikt er også vurdert, og det er her pekt på flere muligheter knyttet til økt vektlegging og videre utbygging av en del nåværende driftstiltak og virkemidler. Redusert jordarbeiding og bruk av fangvekster er eksempler på dette».

Som det er pekt på i rapporten fra Landbruksdirektoratet, vil en vektlegging av bedret jordhelse måtte forventes å gi endret driftspraksis. All endring medfører risiko. Virkemiddelapparatet må derfor utformes slik at risikoen reduseres. Det vil motivere til utvikling av driftsformer der god jordhelse blir vektlagt med de goder det vil innebære.

c) 4-promille målet

I forbindelse med FNs klimatoppmøte i Paris, la Frankrike fram det såkalte «4 promille initiativet» som har fått støtte fra mange land. Jordbruksmetoder som bidrar til at karbon tas fra atmosfæren og lagres i matjord, har med dette fått anerkjennelse som et viktige tiltak for å redusere klimaendringene. Norge har også tilsluttet seg «4 promille initiativet».

Det er bred enighet om at en jord med høyt innhold av organisk materiale, og dermed karbon, gir mindre jordpakking, erosjon og bedre fruktbarhet.

Vi savner en synliggjøring av Norges tilslutning til dette initiativet i praktisk landbrukspolitikk, og vi ser frem til en tilpasning av virkemiddelbruken til de forpliktelsene Norge har påtatt seg.

3. Naturmangfold

Svekkelsen av naturmangfoldet er, som nevnt en like stor global krise som klimakrisa. Formålet med naturmangfoldloven fra 2009 er «at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden».

Naturmangfoldlovens formål gir også rammer for landbrukets virksomhet. Men intensivering av produksjonen etter gjeldende normer medfører konflikter. Landbruket lever i et komplekst spenningsfelt mellom ulike interesser og mål, også bærekraftsmål. Slik vi ser det er tiden nå inne for å gi effektivitetsbegrepet

 Forum for
 utvikling og miljø

et nytt innhold. I et helhetlig samfunnsperspektiv gir det bare mening dersom effektiv produksjon også omfatter livsnødvendige hensyn til klima og naturmangfold. Landbruk må drives bærekraftig. Støtte til agroøkologiske praksiser både gjennom insentiver og til forskning er essensielt for dette.

Det er en klar sammenheng mellom klimavennlige driftsformer og driftsformer som også tar hensyn til naturmangfoldet. Etter vår kunnskap har omstilling til slike driftsformer behov for investeringer i tilpasset produksjonsutstyr i tillegg til kunnskap og risikovillighet. Da må det settes tydelige mål, og være et økonomisk grunnlag for dette. Presisjonsjordbruk og økologisk landbruk er eksempler på slike driftsformer. Sistnevnte kan også bidra til å redusere uheldige effekter av kanaliseringspolitikken ved å stimulere til allsidige produksjonsformer med kombinert husdyrhold og plantedyrking over hele landet.

Norsk landbruk har rike tradisjoner i å utvikle gode samarbeidsløsninger. Nå bør det stimuleres til utvikling av samarbeidsmodeller som kan styrke omlegging til driftsformer som bidrar til å sikre naturmangfoldet og som kan redusere behovet for investeringskapital på den enkelte driftsenheten.

Med vennlig hilsen

Kathrine Sund-Henriksen

Daglig leder i Forum for utvikling og miljø

 Forum for
 utvikling og miljø

